

Miloš Milovanović*
Pravni fakultet, Univerzitet u Beogradu

RATNI IZVEŠTAČI KAO SVEDOCI U MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM PRAVU – „SLUČAJ RANDAL“

Apstrakt. Odlukom žalbenog veća Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (MKTJ) u slučaju Brđanin i Talić (IT-99-36) od 11. decembra 2002. godine ustanovljena je relativna zabrana ispitivanja ratnih izveštača kao svedoka u postupcima pred MKTJ. Neposredan povod za ovakvu odluku jeste odbijanje američkog novinara Džonatana Randala (Johnatan Randal) da svedoči u predmetu – naime, iako je prvobitno pretresno veće pozvalo Randala da svedoči, pa čak mu i izreklo obavezujući nalog za svedočenje pod pretnjom kazne, u žalbenom postupku, usled pritiska mnogobrojnih novinarskih udruženja, ovaj nalog je stavljen van snage. Do tog trenutka teorija i praksa međunarodnog krivičnog prava nisu poznavale nikakve privilegije kojima bi se ratni izveštači kao svedoci mogli služiti u krivičnom postupku, a danas ova odluka predstavlja priznati precedent poznat kao „slučaj Randal“ (Randal case).

Na početku rada upoznajemo se sa slučajem „Randal“. Prateći hronologiju preduzimanja radnji u postupku autor, kritički analizirajući, izlaže argumente stranaka i stavove sudskog veća u vezi sa stvaranjem tzv. „novinarske privilegije“. U zaključku, autor zauzima stav da je ustanovljavanje ove privilegije opravdano, imajući na umu značaj rada ratnih izveštača ali i pravilno uspostavljanje ravnoteže između osnovnih ljudskih prava i njihovih ograničenja.

Ključne reči: ratni izveštač, svedok, krivični postupak, Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju, slučaj „Randal“.

1. UVOD U SLUČAJ „RANDAL“

Džonatan Randal (Johnatan Randal) je penzionisani američki ratni izveštač koji je tokom ratnih sukoba u bivšoj Jugoslaviji izveštavao sa područja Bosne i Hercegovine za dnevni list Vašington post (The Washington Post). Početkom 1993. godine zajedno sa prevodiocem, koji je tečno govorio srpski jezik, boravio je na području Banja Luke, gde je, između ostalog, intervjuisao Radoslava Brđanina, u to vreme istaknutog predstavnika bosanskih Srba. Kao plod tog razgovora u februaru iste godine u Vašingtonu pojavio se Randalov članak pod nazivom „Preserving the Fruits of Ethnic Cleansing: Bosnian Serbs, Expulsion Victims See Campaign as Beyond Reversal“.¹ U

* student doktorskih studija

1 J. Randal /1993/: Preserving the Fruits of Ethnic Cleansing: Bosnian Serbs, Expulsion Victims See Process as Beyond Reversal, *The Washington Post*, 11 February 1993, p. A34, aval: <http://www.highbeam.com/doc/1P2-932180.html>, 28. jul 2010.

tom članku je citiran Brđanin koji je, navodno, izjavio kako se zalaže za „miran egzodus ne-Srba kako bi se stvorio etnički čist prostor kroz dobrovoljno premeštanje stanovništva“. Prema citatu on je rekao i da „Muslimani i Hrvati ne treba da budu ubijeni već im treba dozvoliti da napuste svoje domove jer je to dobro rešenje problema“. Brđanin je optužio srpske vlasti da previše pažnje poklanjaju ljudskim pravima u nameri da zadovolje evropske vlade, ali i da „mi ne moramo ništa više da dokazujemo Evropi jer ćemo braniti naše granice po svaku cenu“. On je tada najavio i pripremanje zakona kako bi se ne-Srbi isterali iz državnih stanova da bi se napravila mesta za srpske izbeglice i porodice srpskih boraca.

Šest godina kasnije, 12. marta 1999. godine, tužilaštvo MKTJ je podiglo optužnicu protiv bosanskih Srba Radoslava Brđanina i Momira Talića optuživši ih, na osnovu individualne i komandne odgovornosti, za progon bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u Autonomnoj regiji Krajina (ARK) između aprila i decembra 1992. godine.² I Brđanin i Talić su u vreme navedeno u optužnici bili članovi Kriznog štaba ARK i Ratnog predsedništva ARK, s tim što je Brđanin tu bio kao politički predstavnik, a Talić kao vojni oficir JNA.³ Brđanin je uhapšen 6. jula 1999. godine, a Talić 25. avgusta iste godine i obojica su po hapšenju sprovedeni u pritvor MKTJ.

2. RANDALOV ČLANAK KAO DOKAZ PROTIV RADOSLAVA BRĐANINA

2.1. Uvođenje članka u dokazni materijal

Na pretpretresnoj konferenciji u postupku protiv Brđanina i Talića (IT-99-36) održanoj 21. januara 2001. godine tužilaštvo MKTJ je, između ostalog, predložilo da se u dokaze tužilaštva uvrsti i navedeni Randalov članak iz Vašington posta. Tužilaštvo je tvrdilo kako ove izjave Brđanina predstavljaju dokaz njegove namere da se područje oko Banja Luke etnički očisti, a namera je predstavljala ključan elemenat nekoliko krivičnih dela za koja je on bio optužen.⁴ Sa druge strane, Brđanin je osporavao istinitost izjava koje mu se pripisuju u članku, navodeći da je novinar koji je bio prevodilac Randalu u stvari želeo da mu se osveti pa je netačno prevodio. Iz tog razloga on je uputio prigovor prihvatanju članka kao dokaza, napominjući da će u slučaju da se članak prihvati on tražiti da se Randal ispita kao svedok.⁵

U pogledu mogućnosti svedočenja tužilaštvo je kontaktiralo Randalu koji je nakon penzionisanja živeo u Parizu. On se sastao sa istražiteljima MKTJ i potpisao je

2 Aval: <http://www.icty.org/case/talic/4> i <http://www.icty.org/case/brdanin/4>, 1. avgust 2010.

3 U septembru 1991. godine više zajednica opština u Bosni i Hercegovini transformiralo se u srpske autonomne oblasti, a između ostalih, 17. septembra 1991. godine, Zajednica opština Bosanske Krajine transformirala se u Autonomnu regiju Krajina (ARK). Krizni štab ARK je formiran po uzoru na telo čije je postojanje bilo predviđeno u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji (SFRJ) u sklopu odbrambenih planova, sa svrhom da ono preuzme funkcije opštinskih i republičkih organa vlasti u vreme rata ili vanrednog stanja kad se skupština, kao najviši organ vlasti, ne može sastati. Aktiviranjem rada kriznog štaba, krizni štab je imao svu izvršnu i zakonodavnu vlast i funkcionisao je kao kolektivno telo u čijem radu su učestvovali predstavnici svih bitnih segmenata državne vlasti.

4 *Prosecutor v. Brđanin and Talic* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Decision on Interlocutory Appeal“, para. 4.

5 *Ibid.*

pisanu izjavi o događaju opisanom u članku ali je istovremeno izjavio da se protiv svedočenja u svojstvu novinara pred MKTJ. Kada ga je naknadno tužilaštvo pozvalo da se pojavi u sudu Randal je to odbio.⁶ Interesantno je da je i novinar koji je prevodio Randalu razgovor sa Brđaninom takođe odbio da svedoči.⁷

Suočeno sa jedne strane Randalovim odbijanjem da svedoči, a sa druge upornim insistiranjem Brđanina na pravu da unakrsno ispita Randalu, tužilaštvo je zatražilo od pretresnog veća da izrekne nalog subpoena Randalu i da ga primora da svedoči. Nalog subpoena predstavlja pismenu naredbu suda kojom se nalaže određenoj osobi, organizaciji ili državi da pristupi sudu u određeno vreme, u određenom predmetu, pod pretnjom sankcije ako tako ne postupi.⁸ Pretresno veće MKTJ je prihvatilo zahtev tužilaštva i shodno članu 54 Pravilnika o postupku i dokazima MKTJ⁹ izreklo je 29. januara 2002. godine poverljiv nalog subpoena (confidential subpoena) Džonatanu Randalu, naređujući mu, da se pojavi kao svedok pred sudom.

2.2. Razmatranje prihvatljivosti dokaza

Tokom februara i marta 2002. godine stranke su sudu dostavile nove podneske o (ne)prihvatljivosti Randalovog članka i njegovog svedočenja kao dokaza u postupku. Brđanin je tvrdio da je Randalov članak neprihvatljiv jer je irelevantan pošto se odnosi na događaje koji nisu bili obuhvaćeni tada važećom četvrtom izmenjenom optužnicom protiv njega. Dalje, on napominje da će, ukoliko se članak usvoji kao dokaz, pozvati kao svedoka novinara koji je prevodio Randalu, jer Randal nije znao srpski jezik, pa nije mogao ni da zna tačan sadržaj onoga što je Brđanin govorio.

Tužilaštvo je već i ranije priznalo da bi najbolji dokaz zaista bilo svedočenje samog prevodioca, ali je istaklo da je on odbio da svedoči i da se čine napori da on ipak pristane. Ukoliko se ne obezbedi svedočenje prevodioca tužilaštvo smatra da bi se ista svrha mogla postići svedočenjem Randalu. Tužilaštvo svoj predlog argumentuje činjenicom da se odnos između Randalu i prevodioca ne razlikuje od odnosa između istražitelja i svedoka, u situaciji kada bi istražitelj bio pozvan da svedoči o sadržaju iskaza koji je dobio od svedoka. Što se tiče vremenskog perioda obuhvaćenog optužnicom tužilaštvo je naglasilo da iako se vreme intervjua i vreme iz optužnice ne podudaraju, ipak je reč o periodu koji neposredno prethodi događajima navedenim u optužnici. Ono ponavlja da Brđaninov intervju potvrđuje njegovu nameru za sprovođenje etničkog čišćenja, a ta namera predstavlja bitan element krivičnih dela koja mu se stavljaju na teret.

6 E. Lieberman and F. Campbell /2003/: International Tribunal Recognizes Qualified Privilege for War Correspondents, *Communications Lawyer*, Vol. 20, n° 4, p. 10.

7 N. Schlesinger /2003/: Prosecutor v Brđjanin and Talic: In the Public Interest? War Correspondents as Witnesses before International Criminal Courts, *Melbourne Journal of International Law*, Vol. 4, n° 1, p. 242.

8 U postupku pred MKTJ postoje dva tipa subpoena: (1) subpoena ad testificandum – kojom se nalaže obaveza svedočenja pred sudom pod pretnjom kazne i (2) subpoena duces tecum – naredba da se dostave određeni fizički dokazi pred sud pod pretnjom kazne. Više o nalogima subpoena videti: J. Jones and S. Powles S. /2006/: *Međunarodna krivična praksa*, Beograd, pp. 538–550.

9 *Rules of Procedure and Evidence ICTY* (IT/32/Rev. 44, adopted on 11 February 1994, last amended 10 December 2009), aval: <http://www.icty.org/sid/136>, 1. avgust 2010.

Nakon razmatranja podnesaka stranaka pretresno veće je donelo usmenu odluku kojom je zaključilo da su i Randalov članak i njegovo svedočenje kao dokazi prihvatljivi za sud.¹⁰ Na zatvorenoj sednici 18. marta 2002. godine pretresno veće je odobrilo tužilaštvu da dostavi Randalu relevantne transkripte privatnih i zatvorenih sednica na kojima je bilo reči o ovom pitanju, s tim da se ovi transkripti ne smeju dalje objavljivati trećim licima od strane Randala.¹¹

3. POSTUPAK PRED PRETRESNIM VEĆEM

9. maja 2002. godine Randal je sudu podneo podnesak u kome je tražio da se nalog subpoena stavi van snage.¹² Istog dana tužilaštvo je uputilo poverljiv odgovor na Randalov zahtev.¹³ Rešavajući o podnetim podnescima 10. maja 2002. godine veće je usmeno saslušalo stranke povodom argumenata koje su izneli u svojim podnescima.

3.1. Argumenti Džonatana Randala

U svom podnesku Randal je osporavao pravo pretresnog veća da izrekne nalog subpoena i da ga obaveže da svedoči, tvrdeći da to pravo nije apsolutno već da je ograničeno javnim interesom, upoređujući ga sa kvalifikovanom privilegijom koju uživa odnos advokat-klijent.¹⁴ On se poziva na ranije odluke MKTJ kojima su ustanovljene privilegije za određene kategorije lica kao što su državni zvaničnici¹⁵, komandant UNPROFOR-a¹⁶, zvaničnici MKTJ¹⁷, kao i osoblje organizacije Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK)¹⁸, a u odnosu na koje važi zabrana ispiti-

10 *Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (IT-99-36-T), 7 June 2002, Trial Chamber, „Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence“, para. 4–5.

11 *Ibid.*, para. 6.

12 *Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (IT-99-36-T), 9 May 2002, „Written Submissions on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside ‘Confidential Subpoena to Give Evidence’ Dated 29 January 2002“.

13 *Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (IT-99-36-T), 9 May 2002, „Prosecution’s Response to ‘Written Submissions on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside ‘Confidential Subpoena to Give Evidence’ Dated 29 January 2002“.

14 Privilegija advokat-klijent ustanovljena je pravilom 97 Pravilnika o postupku i dokazima MKTJ i njome je predviđeno da se sva komunikacija između branioca i klijenta smatra privilegovanom i da kao takva nije podložna obelodanjivanju na sudu osim u slučaju da klijent pristane na takvo obelodanjivanje ili u slučaju da klijent dobrovoljno obelodani sadržaj komunikacije trećoj osobi i ta treća osoba onda o tome svedoči.

15 *Prosecutor v. Blaskic* (IT-95-14-AR), 29 October 1997, Appeals Chamber, „Judgement on the Request of the Republic of Croatia for a Review of the Decision of Trial Chamber II of 18 July 1997“, para. 38 and 43.

16 *Prosecutor v. Blaskic* (IT-95-21-AR), 12 May 1999, Trial Chamber, „Decision of Trial Chamber I on Protective Measures for General Philippe Morillon, Witness of the Trial Chamber.“

17 *Prosecutor v. Delalic* (IT-96-21-T), 8 July 1997, Trial Chamber, „Decision on the Motion Ex Parte by the Defence of Zdravko Mucic Concerning the Issue of a Subpoena to an Interpreter“, para. 20.

18 *Prosecutor v. Simic* (IT-95-9), 27 July 1999, Trial Chamber, „Ex Parte Confidential Decision on the Prosecution Motion under Rule 73 for a Ruling Concerning the Testimony of a Witness“, para 34–80. Više o privilegijama koje uživaju članovi organizacije Međunarodnog komiteta Crvenog krsta videti: E. A. Berman /2005/: In Pursuit of Accountability: The Red Cross, War Correspondents, and Evidentiary Privileges in International Criminal Tribunals, *New York University Law Review*, Vol. 80, n° 1, pp. 241–271.

vanja u svojstvu svedoka.¹⁹ Takođe, smatra Randal, pravilo 73 Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog krivičnog suda (MKS)²⁰ omogućava ustanovljavanje novinarske privilegije. On dalje navodi već postojeća normativna rešenja koja štite novinare kao što su član 79 Protokola I Ženevskih konvencija koji propisuje mere zaštite novinara u oružanim sukobima²¹, član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima koji garantuje pravo na slobodu izražavanja²² kao i odluku Evropskog suda za ljudska prava u slučaju *Goodwin v. United Kingdom* (1996)²³ kojom se štiti javni interes novinarskog posla.

Prema Randalu javni interes koji zabranjuje ispitivanje novinara u svojstvu svedoka nalazi se u „izuzetnoj korisnosti koju novinarska profesija pruža međunarodnom krivičnom pravosuđu a koja se ogleda u medijskom izveštavanju u ratnim zonama, te pružanju važnih informacija javnosti o samom sukobu, uključujući i upozorenja o učinjenim mogućim ratnim zločinima, te obezbeđenju dokaza za istragu o njima“.²⁴ Sve te koristi koje novinarska profesija pruža javnosti mogle bi biti znatno ugrožene i umanjene ako bi novinari bili primorani da svedoče pred međunarodnim krivičnim sudovima. Randal navodi da bi negativne posledice svedočenja bile: (1) ugrožavanje nezavisnosti novinara i značajno smanjenje mogućnosti intervjuisanja civilnih i vojnih zvaničnika u oružanim sukobima jer ista lica ne bi pristala na razgovor ako bi znala da bi on kasnije mogao da se upotrebi kao dokaz na sudu protiv njih, (2) sami novinari i njihovi izvori informacija bi time bili izloženi velikom riziku po život i (3) količina informacija koju novinari u oružanim

- 19 Zabrana ispitivanja određenih lica u svojstvu svedoka, koja se često označava i kao dokazna privilegija (evidentiary privilege), može biti apsolutna ili relativna (kvalifikovana). Apsolutna zabrana postoji ukoliko se određeno lice ni pod kojim uslovima ne može ispitati kao svedok u pogledu određenog predmeta svedočenja, a relativna zabrana ukoliko se određeno lice primarno ne može ispitati kao svedok, ali je to supsidijarno moguće, ukoliko se ispunе određeni uslovi.
- 20 *Rules of Procedure and Evidence ICC* (adopted and entry into force by the Assembly of States Parties 9 September 2002), aval: <http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC/Legal+Texts+and+Tools/>, 3. avgust 2010.
- 21 *Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts*, opened for signature 8 June 1977, entered into force 7 December 1978. Ovim članom je predviđeno da će se novinari angažovani u opasnim profesionalnim misijama u područjima oružanog sukoba smatrati civilima, te da će oni uživati zaštitu kao i civili, pod uslovom da ne preduzimaju radnje koje bi negativno mogle da utiču na njihov status.
- 22 *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, opened for signature 4 November 1950, entered into force 3 September 1953 (*European Convention on Human Rights*). Ovo pravo obuhvata slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice.
- 23 *Goodwin v. United Kingdom*, Judgement of 27 March 1996, Series A, No. 17488/90; 22 EHHR 123 (1996). U pogledu javnog objavljivanja poverljive informacije koja bi štetila finansijskim interesima neke kompanije, sud je zaključio da je pravo na slobodu govora koje je u javnom interesu pretežnije od komercijalnih interesa. Više o ovom slučaju videti: D. Joyce /2007/: *The Judith Miller Case and the Relationship between Reporter and Source: Competing Visions of the Media's Role and Function*, *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 17, n° 3, pp. 580–584.
- 24 *Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (IT-99-36-T), 9 May 2002, „Written Submissions on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside ‘Confidential Subpoena to Give Evidence’ Dated 29 January 2002“, para. 12.

sukobima prikupljaju, a posebno onih o mogućim zločinima protiv čovečnosti, bi bila znatno smanjena.²⁵

S obzirom na sve navedene negativne posledice svedočenja novinara Randal je predložio ustanovljavanje kvalifikovane privilegije ili pretpostavke u korist novinara kojom bi bilo zabranjeno ispitivanje novinara u svojstvu svedoka pred međunarodnim krivičnim tribunalima. Ova privilegija ne bi bila apsolutna već bi važila samo za novinare koji izveštavaju u ratnim zonama i ona ne bi dirala u pravo novinara da ipak dobrovoljno svedoče ukoliko to žele. Ukoliko ne žele dobrovoljno da svedoče, novinari bi bili primorani na to jedino u slučaju ako bi kumulativno bila ispunjena dva uslova: (1) ako bi novinar mogao da pruži prihvatljive dokaze od presudne važnosti za donošenje odluke o krivici optuženog i (2) ako pritom davanje tih dokaza ne bi stavilo novinara, njegovu porodicu ili izvor informacija u ozbiljnu opasnost za život.²⁶

Analizirajući predloženo rešenje Randal zaključuje da u odnosu na njega ne postoji obaveza svedočenja po ovim kriterijumima jer iskaz koji bi on mogao da da pred sudom svakako nije od presudne važnosti za donošenje odluke o krivici optuženog. Alternativno, u slučaju da veće ipak ne usvoji njegov predlog o ustanovljavanju novinarske privilegije, on smatra da ni tada ne postoji njegova obaveza pojavljivanja pred sudom jer iskaz koji bi on mogao da pruži nije validan – kako on ne zna srpski jezik on ne bi mogao da svedoči o onome što mu je Brđanin govorio već se to može utvrditi jedino ispitivanjem lica koje je prevodilo razgovor. Iz svih tih razloga on zahteva od veća da povuče izrečeni nalog subpoena prema njemu.²⁷

3.2. Argumenti tužilaštva MKTJ

U svom odgovoru na podnesak Randalovog tužilaštva je istaklo da javni interes zaštite novinara i njihovih izvora informacija ne može postojati ukoliko se radi o već objavljenim materijalima i već identifikovanim izvorima informacija, a kakav je slučaj sa Randalovim člankom.²⁸ Samim objavljivanjem članka u novinama Randal je ugrozio svoju poziciju izveštaja i dalji pristup zvaničnicima vlasti u oružanom sukobu, te njegovo javno svedočenje pred MKTJ ne bi dalje ugrozilo njegovu već ugroženu poziciju. Činjenica da je Randal u penziji i da više ne radi kao ratni izveštaj samo još više potvrđuje stavove tužilaštva.

Na Randalovu konstataciju da njegovo svedočenje ne bi imalo presudan značaj za donošenje odluke tužilaštvo je konstatovalo sasvim suprotno – da Randalov članak predstavlja srž optužbe protiv Brđanina samim tim što predstavlja dokaz iz prve ruke (razgovor je lično vođen sa Brđaninom) i samim tim što dokazuje nameru etničkog čišćenja koja je bitan element krivičnog dela genocida.²⁹

25 *Ibid.*, para. 12, 26, 41.

26 *Ibid.*, para. 13.

27 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 7 June 2002, Trial Chamber, „Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence“, para. 14–15.

28 N. Schlesinger, *op. cit.*, p. 245.

29 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 7 June 2002, Trial Chamber, „Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence“, para. 17.

Tužilaštvo je navelo da u dotadašnjoj praksi MKTJ nema odluka koje bi podržale ustanovljavanje privilegije za novinare, čak, šta više, da su novinari vrlo često bili svedoci u procesima pred tribunalom. Analizirajući navedene izvore međunarodnog prava koje je Randal predložio u korist novinarske privilegije tužilaštvo je zauzelo stav da slučaj *Goodwin v. United Kingdom* ne podržava Randalovu tezu zato što se bavi zaštitom poverljivih izvora informacija, a izvor informacija iz Randalovog članka nikada nije bio sporan već je identifikovan u samom članku kao Radoslav Brđanin.³⁰ Ovaj slučaj pokazuje u stvari da je predložena Randalova privilegija izvan opsega usvojenih privilegija u međunarodnom pravu.³¹

Iz svega navedenog tužilaštvo smatra da tribunal ima pravo da izdaje naloge subpoena novinarima, a da li će to učiniti i primorati ih na svedočenje zavisi od okolnosti svakog konkretnog slučaja, a pre svega od prirode i težine krivičnog dela koje se okrivljenom stavlja na teret i značaja iskaza novinara za rešavanje krivične stvari. U konkretnom slučaju značaj Randalovog iskaza je veliki, te subpoena mora ostati na snazi i on se mora primorati da svedoči pred tribunalom.³²

3.3. Odluka pretresnog veća

Pretresno veće MKTJ u sastavu sudija Carmel Agius predsednik veća, sudija Ivana Janu i sudija Chikako Taya, donelo je 7. juna 2002. godine odluku kojom je odbilo zahtev Džonatana Randala da stavi van snage poverljivi nalog subpoena kojim mu je naloženo da svedoči.³³

Veće se složilo sa tvrđenjem Randala da postoji javni interes u izveštavanju ratnih izveštača koji im omogućava da svoj posao obavljaju nezavisno i bezbedno, te da stoga ne bi bilo potrebno u svakom slučaju izdavati naloge subpoena novinarima. Međutim, veće se nije složilo sa tvrđenjem da je u Randalovom slučaju ugrožen taj javni interes. Ono je prihvatilo stav tužilaštva da taj interes ne može postojati ukoliko se radi o već objavljenim materijalima i već identifikovanim izvorima informacija a kakav je slučaj sa Randalovim člankom.³⁴

Što se tiče mogućih posledica Randalovog svedočenja veće zaključuje da nema apsolutno nikakvih naznaka da bi ono moglo da dovede do opasnosti po njegov život ili telo iz dva razloga: (1) Randal je u penziji i (2) nakon objavljivanja članka Randal je više puta boravio u području Banja Luke u toku 4 godine, te se u tom periodu više puta sastajao sa samim Brđaninom ali nije imao nikakve ozbiljnije neprijatnosti.³⁵

30 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 9 May 2002, „Prosecution’s Response to ‘Written Submissions on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside „Confidential Subpoena to Give Evidence“ Dated 29 January 2002“, para. 13–15.

31 Vidi: K. Buchanan /2004/: Freedom Of Expression And International Criminal Law: An Analysis Of The Decision To Create A Testimonial Privilege For Journalists, *Victoria University of Wellington Law Review*, Vol. 35, n° 3, pp. 623–636.

32 *Ibid.*, para. 30–32.

33 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 7 June 2002, Trial Chamber, „Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence“, Aval: <http://www.icty.org/x/cases/brdanin/tdec/en/t020612.htm>, 5. avgust 2010.

34 *Ibid.*, para. 25–27.

35 *Ibid.*, para. 28.

U pogledu Randalovog predloga za stvaranje privilegije kojom bi bilo zabranjeno ispitivanje novinara u svojstvu svedoka, veće smatra da je predlog neselektivan: „On stavlja u isti koš mnoštvo mogućih situacija u kojima se mogu naći novinari u kojima im se priznaju potpuno različite privilegije od apsolutnih do relativnih. Za njega nema razlike između slučaja novinara koji želi da sačuva identitet poverljivog izvora informacije i slučaja novinara koji je taj identitet objavio. Odluka Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Goodwin može biti od značaja samo ako se radi o poverljivoj informaciji koja nije objavljena ali to u nije slučaj kod Randalovog članka.“³⁶

Za veće nema nikakve sumnje da, ukoliko se dokažu kao istinite, Brđaninove izjave date Randalu imaju relevantan značaj („are pertinent“) za donošenje odluke. Stoga veće „ne može lišiti tužilaštvo prava da uvede Randalov članak u dokaze i prava da pozove Randalu kao svedoka da potvrdi njegovu autentičnost, niti može lišiti Brđanina prava da ga unakrsno ispita“.³⁷ Iz svih navedenih razloga veće je odlučilo da odbije Randalov zahtev, te je nalog subpoena ostao na snazi.

4. ŽALBENI POSTUPAK

Sedam dana kasnije, 14. juna 2002. godine Randal je od pretresnog veća tražio dozvolu da podnese žalbu na ovakvu odluku³⁸, a to pravo mu je potvrđeno 19. juna.³⁹ Žalbu je podneo 26. juna, a 4. jula je tribunalu dostavio dodatni podnesak u prilog žalbi.⁴⁰ Odgovor na žalbu tužilaštvo je dostavilo 15. jula, a Randal je na nju odgovorio svojom replikom 6. avgusta 2002. godine.⁴¹

U međuvremenu 1. avgusta 2002. godine, na osnovu pravila 74 i 107 Pravilnika o postupku i dokazima MKTJ, žalbeno veće je odobrilo zahtev 34 medijske kuće i udruženja novinara da u svojstvu prijatelja suda (*amici curiae*) dostave podnesak u korist Randalu⁴², koji su oni i dostavili 16. avgusta.⁴³ Autori podneska su između

36 *Ibid.*, para. 29.

37 *Ibid.*, para. 32.

38 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 14 June 2002, „Application for Certification from Trial Chamber to Appeal ‘Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“.

39 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 19 June 2002, Trial Chamber, „Decision to Grant Certification to Appeal the Trial Chamber’s ‘Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“.

40 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 4 July 2002, „Written Submissions in Support of Motion to Appeal Trial Chamber’s ‘Decision on Motion on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“.

41 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 6 August 2002, „Appellant’s Reply to ‘Prosecution’s Response to Written Submissions in Support of Motion to Appeal Trial Chamber’s ‘Decision on Motion on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“ Filed 4 July 2002”“.

42 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 1 August 2002, Appeals Chamber, „Décision relative à la requête aux fins de prorogation de délai et autorisant à comparaître en qualité d’*amici curiae*“.

43 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 17 August 2002, „Brief Amici Curiae on Behalf of Various Media Entities and in Support of Jonathan Randal’s Appeal of Trial Chamber’s ‘Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“.

ostalnih the New York Times, Associated Press, CNN, BBC, Komitet za zaštitu novinara, Reporteri bez granica, Međunarodno udruženje novinara i drugi.

4. septembra 2002. godine žalbeno veće je izdalo nalog o zakazivanju usmene rasprave, pa je 3. oktobra saslušalo argumente stranaka i prijatelja suda.

4.1. *Žalbeni argumenti Džonatana Randal*

U svojoj žalbi Randal je zatražio od žalbenog veća da ukine prvostepenu odluku i da nalog subpoena stavi van snage. On smatra da je pretresno veće pogrešilo zato što nije ustanovilo novinarsku privilegiju čime je načinilo grešku u primeni prava koja obesnažuje odluku. Stvaranje ovakve privilegije je po Randalu opravdano „u cilju očuvanja mogućnosti novinara da efikasno istražuju i izveštavaju sa područja gde se čine ratni zločini. U suprotnom novinari će biti izloženi znatno većem riziku, pa će manje njih istraživati ratne zločine, što će dovesti do toga da će javnost biti uskraćena za važne informacije o istim. To će uticati i na ometanje samog procesa međunarodne pravde radi koga su i osnovani međunarodni krivični sudovi kao što je i MKTJ.“⁴⁴

Randal smatra, da prilikom odlučivanja, da li će se izdati subpoena ili ne, veće ne može poći samo od kriterijuma da li je svedočenje relevantno za donošenje odluke ili ne. Umesto toga, on predlaže da pretresno veće može izdati nalog subpoena novinaru i može ga primorati da svedoči jedino u situacijama kada bi on mogao da pruži sudu prihvatljiv dokaz koji je: (1) od presudne važnosti za donošenje odluke odluke o krivici optuženog, (2) koji se ne može izvesti na drugi način ili svedočenjem nekog drugog svedoka, (3) koji ne zahteva od novinara kršenje bilo koje obaveze koja se zasniva na poverenju, (4) koji neće dovesti u opasnost po život novinara, člana njegove porodice ili izvor informacije i (5) koji neće služiti kao presedan koji će nepotrebno ugroziti efikasnost ili bezbednost drugih novinara koji će izveštavati iz ratnih zona u budućnosti.⁴⁵

Kao drugi žalbeni osnov Randal navodi grešku u utvrđivanju činjeničnog stanja zbog koje je došlo do neostvarenja pravde: ta greška je nastala kada je pretresno veće zaključilo da bi njegovo svedočenje bilo relevantno za donošenje odluke. Prema Randalovom mišljenju njegovo svedočenje ne može koristiti ni tužilaštvu ni odbrani jer on ne govori srpski jezik i intervju je radio preko prevodioca. On tvrdi da bi eventualnim svedočenjem mogao samo da komentariše ponašanje Brđanina tokom intervjuja ali ne bi mogao da garantuje za tačnost prevoda Brđaninove izjave koja se pojavila u članku. Stoga, Randal predlaže da pri odlučivanju da li će izdati nalog subpoena ili ne, veće treba da pažljivo analizira značaj iskaza koji bi on u svojstvu svedoka mogao da dâ.⁴⁶

4.2. *Žalbeni argumenti prijatelja suda*

Žalba amici curiae sadrži gotovo identične argumente kao i Randalova žalba kada je u pitanju značaj ustanovljavanja kvalifikovane novinarske privilegije: „Primoravanje novinara da svedoče protiv svojih izvora informacija, bilo da su ti izvori

44 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Decision on Interlocutory Appeal“, para. 11.

45 *Ibid.*, para. 15.

46 *Ibid.*, para. 16–17.

poverljivi ili ne, učiniće da budući potencijalni izvori informacija manje govore, znajući da bi taj iskaz mogao da se kasnije koristi kao dokaz protiv njih na sudu. To će ratne izveštaje na terenu od posmatrača i izveštaja pretvoriti u saučesnike, podrivajući njihov kredibilitet i nezavinost a time i njihovu sposobnost da prikupe informacije.⁴⁷

Prijatelji suda kritikuju i odluku pretresnog veća da izda nalog subpoena i primora Randalu da svedoči samo na osnovu tvrdjenja da je taj dokaz relevantan za donošenje odluke. Standard relevantnosti koji primenjuje pretresno veće („if the testimony sought is „pertinent“ to the case“) je, po mišljenju amici curiae, toliko nejasan da će neminovno dovesti do konfuzije u novinarskoj zajednici, te da će dovesti do nepotrebnog izdavanja naloga subpoena novinarima. Iz tih razloga oni predlažu da se usvoji pravilo po kome pretresno veće može izdati nalog subpoena novinaru i može ga primorati da svedoči jedino ako su kumulativno ispunjena dva uslova: (1) svedočenje novinara je od suštinskog značaja za donošenje odluke o krivici optuženog i (2) ta informacija ne može da se pribavi na drugi način.⁴⁸ Primenujući predloženi test na Randalovo svedočenje, amici curiae zaključuje da on ne treba da bude primoran da svedoči pred MKTJ jer njegovo svedočenje nije i ne može biti od suštinskog značaja za donošenje odluke o krivici optuženog. Sa druge strane, čak i da Randalovo svedočenje ima takav kvalitet, tužilaštvo nije pokazalo da je njegov iskaz jedini način za dobijanje te informacije tj. da se ona ne može pribaviti na drugi način.

4.3. Odgovor na žalbu tužilaštva

U odgovoru na žalbu tužilaštvo navodi da je pretresno veće pravilno odlučilo kada je odbilo Randalov predlog da ustanovi kvalifikovanu novinarsku privilegiju, kao i kada je na osnovu činjeničnog stanja utvrdilo da Randal treba da bude primoran da svedoči.

Tužilaštvo tvrdi da nema nikakve korisnosti ako bi se ustanovila novinarska privilegija kojom bi bilo zabranjeno ispitivanje novinara kao svedoka u pogledu informacija koje su već javno objavljene ili kada su izvori informacija već identifikovani, a kakav je ovde slučaj. Opasnost po život i telo i opasnost od gubitka potencijalnih izvora informacija, za novinare koji izveštavaju iz zona ratnih sukoba, je posledica koja je neposredno uzrokovana objavljivanjem informacija koje otkrivaju ponašanje strana u sukobu, a ne potencijalnom mogućnošću svedočenja pred sudom o stvarima koje su već otkrili javnosti u svojim izveštajima.⁴⁹ Dalje, nema mesta stvaranju privilegije jer „interesi međunarodne zajednice, interesi žrtava zločina u obezbeđivanju i dostupnosti svih relevantnih dokaza i interes optuženog u ostvarivanju svog prava da ispituje svedoke protiv njega“ preovlađuju u odnosu na „legitiman interes novinara za stvaranje kvalifikovane privilegije“.⁵⁰

47 *Ibid.*, para. 18.

48 *Ibid.*, para. 20.

49 *Ibid.*, para. 23.

50 *Ibid.*, para. 27.

Tužilaštvo zauzima stav da, čak i ako bi se prihvatili predlozi Randalala i amici curiae o ustanovljavanju privilegije, pretresno veće bi moralo da izda nalog subpoena Randalalu i primora ga da svedoči iz dva razloga. Prvo, izjave optuženog iz članka u novinama su od suštinskog značaja za donošenje odluke o krivici optuženog jer predstavljaju direktan dokaz o nameri potrebnoj za postojanje nekih od krivičnih dela koje se optuženom stavljaju na teret. Drugo, navedeni dokaz nije dostupan iz drugih izvora jer jedini drugi svedok koji bi mogao da svedoči o tome jeste novinar koji je prevodio intervju a koji je odbio da svedoči.

4.4. Odluka žalbenog veća

Žalbeno veće MKTJ koga su činili sudije Claude Jorda – predsednik veća, Mohamed Shahabuddeen, Mehmet Güney, Asoka de Z. Gunawardana i Theodor Meron donelo je 11. decembra 2002. godine odluku koja je, možemo slobodno reći, od istorijske važnosti za međunarodno krivično pravo.⁵¹ Ovom odlukom ustanovljena je relativna zabrana ispitivanja ratnih izveštača kao svedoka u postupcima pred MKTJ kao novinarska privilegija koja do tada nije bila poznata u međunarodnom krivičnom pravu.

U predgovoru odluke žalbeno veće je naglasilo da se upotreba ovog pravila ograničava samo na ratne izveštače (war correspondents), a ne na novinare uopšte: „Iako stranke u postupku i amici curiae u središte problema stavljaju novinare uopšte (journalists), važno je uočiti da se predmet ovog postupka tiče jedne manje grupe u okviru novinarske profesije a to su ratni izveštači (war correspondents). Ratni izveštači se od ostalih novinara razlikuju po specifičnostima posla koji obavljaju i rizicima sa kojima se suočavaju izveštavajući iz ratnih zona. Pod ratnim izveštačima žalbeno veće MKTJ podrazumeva osobe koje, u bilo kom vremenskom periodu, izveštavaju ili istražuju za potrebe izveštavanja iz zona oružanih sukoba o pitanjima koje se odnose na taj sukob“.⁵² Neki autori smatraju da ova definicija zapravo pokriva sve novinare koji izveštavaju iz zona oružanih sukoba a ne samo ratne izveštače, koji, po tradicionalnim definicijama, moraju nositi uniforme i moraju biti pod zaštitom jedne od strana u sukobu.⁵³

Žalbeno veće zaključuje da ni Statut MKTJ ni Pravilnik o postupku i dokazima ne nude mnogo smernica relevantnih za ovaj slučaj. Na osnovu pravila 54 Pravilnika o postupku i dokazima pretresno veće može, na zahtev bilo koje stranke ili po sopstvenoj inicijativi, izdavati naloge subpoena kada utvrdi da je to neophodno u svrhu istrage, pripreme ili sprovođenja suđenja. Ovo diskreciono pravo veća međutim nije neograničeno: pre izdavanja naloga subpoena veće mora uzeti u razmatranje sve činjenice, a pre svega prihvatljivost i potencijalnu vrednost dokaza. Veće smatra da

51 Aval: <http://www.icty.org/x/cases/brdanin/acdec/en/randall021211.htm>, 7. avgust 2010.

52 *Prosecutor v. Brđjanin and Talić* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Decision on Interlocutory Appeal“, para. 29.

53 A. Balguy-Gallois /2004/: The protection of journalists and news media personnel in armed conflict, *International Review of the Red Cross*, Vol. 86, n° 853, pp. 37–40; N. Kraut /2004/: A Critical Analysis of One Aspect of Randal in Light of International, European, and American Human Rights Conventions and Case Law, *The Columbia Human Rights Law Review*, Vol. 35, n° 2, pp. 341–343.

naloge subpoena ne bi trebalo izdavati olako jer oni podrazumevaju upotrebu pri-nude a mogu dovesti i do izricanja krivične sankcije.⁵⁴

Veće zatim raspravlja o činjenicama za koje smatra da moraju biti razmotrene pre donošenja odluke o izdavanju naloga subpoena ratnim izveštačima. Žalbeno veće je smatralo da u analizi ovog problema treba da odgovori na tri pitanja: (1) da li postoji javni interes za rad ratnih izveštača, (2) ako postoji, da li bi svedočenje ratnih izveštača pred tribunalom negativno uticalo na njihovu sposobnost da dalje obavljaju taj posao i (3) ako bi uticalo, da li postoji ravnoteža između javnog interesa svedočenja ratnih izveštača pred tribunalom i javnog interesa u dostavljanju svih relevantnih dokaza sudu i prava optuženog da osporava dokaze koji su izneti protiv njega?⁵⁵

U odgovoru na prvo pitanje veća je potvrdilo pozitivan stav pretresnog veća i izričito naglasilo da takav javni interes postoji. Ono je smatralo da je „energično delovanje štampe od suštinske važnosti za funkcionisanje otvorenog društva“ kao i da „novinari igraju vitalnu ulogu javnog čuvara koji je od suštinskog značaja u demokratskim društvima“.⁵⁶ Razmatrajući ulogu ratnih izveštača veće je pošlo od teškoća koje postoje u ratnim zonama gde je često teško dobiti tačne informacije a još teže ih distribuirati javnosti: „Prenos tih informacija je od suštinskog značaja za objektivno i nepristrasno obaveštavanje međunarodne javnosti o pitanjima koja se tiču života i smrti. One mogu biti od vitalnog značaja za pomoć onima koji bi sprečili ili kaznili zločine kao što su međunarodne mirovne misije ili međunarodni krivični tribunali. U tom smislu, veće podseća na informacije o užasnim patnjama zatočenika u logoru Omarska koje su potekle od ratnih izveštača, a koje su imale važnu ulogu u buđenju međunarodne zajednice da shvati ozbiljnost kršenja ljudskih prava tokom sukoba u Bosni i Hercegovini“.⁵⁷ Žalbeno veće se složilo sa pretresnim većem da ratni izveštači „igraju vitalnu ulogu u dovođenju pažnje međunarodne zajednice na užase i realnost konflikta“, te zaključuje da u pogledu ovog razloga, ratni izveštači služe javnom interesu.⁵⁸ Taj javni interes veće ne vidi samo kao pravo ratnih izveštača da slobodno saopštavaju i plasiraju informacije, već i kao pravo javnosti da ih prima (kako je zaključio i Evropski sud za ljudska prava u presudi u slučaju *Fresso and Roire v. France*⁵⁹).

Razmatrajući drugo pitanje žalbeno veće zaključuje da većina nacionalnih zakonodavstva priznaju privilegiju koja se odnosi na zabranu ispitivanja novinara u svojstvu svedoka samo kada su u pitanju poverljivi izvori informacija.⁶⁰ Međutim, ono primećuje i da u nekim državama postoje privilegije koje se odnose na svedočenje a kada su u pitanju informacije koje nisu poverljivog tipa.⁶¹ U oba ova slučaja,

54 *Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Decision on Interlocutory Appeal“, para. 31–32.

55 *Ibid.*, para. 34.

56 *Ibid.*, para. 35.

57 *Ibid.*, para. 36.

58 *Ibid.*

59 *Fresso and Roire v. France*, Judgement of 21 January 1999, ECHR, para 51.

60 Veće u tom pogledu navodi *Contempt of Court Act 1981, Section 10*, (United Kingdom); *Code de Procedure Penale Art. 109* (France) and *Codice di Procedura Penale Art. 200(2)* (Italy).

61 Kao primere veće navodi *Strafprozessordnung § 53* (Germany), as amended on 15 February 2002; *United States v. LaRouche Campaign*, 841 F.2d 1176, 1181–82 (1st Cir. 1988); *United States v. Cuthbertson*, 630 F.2d 139, 147–48 (3d Cir. 1980) (United States).

zaključuje veće, obim privilegija se zasniva na proceni zakonodavca ili suda o potrebi da se zaštiti priroda novinarskog posla. Po analogiji sa navedenim pravilima, žalbeno veće zaključuje da obim zaštite koji se mora pružiti ratnim izveštačima koji svedoče pred međunarodnim tribunalima mora biti direktno proporcionalan šteti odnosno opasnosti koja može nastati vršenjem novinarske profesije odnosno funkcije izveštavanja, bez obzira da li je u pitanju poverljiv izvor informacije ili je informacija (odnosno izvor) već objavljena (identifikovana).⁶² Veće smatra da ratni izveštači kao svedoci treba, pre svega, da se posmatraju kao nezavisni posmatrači, a ne kao potencijalni svedoci optužbe.⁶³ U suprotnom postojale bi dve negativne posledice po ratne izveštače: prvo, oni bi u budućnosti mogli da imaju teškoće pri prikupljanju značajnih informacija o kršenjima ljudskih prava jer bi njihovi potencijalni sagovornici odbijali razgovor sa njima; a kao drugo, oni sami bi češće bili izloženi pretnjama po svoju bezbednost i bezbednost njihovih izvora informacija.⁶⁴ S obzirom na navedeno, žalbeno veće je mišljenja da primoravanje ratnih izveštača da svedoče pred MKTJ može imati značajan uticaj na njihovu sposobnost da dobiju informacije i time na njihovu sposobnost da informišu javnost o pitanjima od opšteg značaja. Stoga veće neće nepotrebno otežavati rad profesije koja obavljaju javni interes tako što bi ratne izveštače u svakom slučaju primoravalo da svedoče.⁶⁵

Pošto je utvrdilo da bi svedočenje ratnih izvetača povredilo javni interes, žalbeno veće je cenilo koji to drugi interes može biti pretežniji od javnog interesa izveštavanja, da bi bilo potrebno da ratni izveštači ipak svedoče? Veće smatra da taj pretežniji interes može biti jedino javni interes dostavljanja svih relevantnih dokaza sudu, kada postoji mogućnost da ratni izveštači dostave takve dokaze.⁶⁶ Izraz „relevantan dokaz“ („pertinent evidence“) je opšteg značenja pa veće smatra svrsishodnim da ga u ovom slučaju bliže odredi. Pod relevantnim dokazima žalbeno veće smatra dokaze koji su kumulativno: (1) od direktne i presudne važnosti za rešavanje suštinskog pitanja u predmetu (the evidence sought is of direct and important value in determining a core issue in the case) i (2) koji se ne mogu pribaviti na drugi način (the evidence sought cannot reasonably be obtained elsewhere).⁶⁷

Konačno rešavajući o nalogu subpoena koji je izdat Džonatanu Randalu a kojim ga obavezuje na svedočenje, žalbeno veće je zaključilo da bez obzira na dokaznu vrednost koju Randalov članak može imati, zadatak pretresnog veća je da utvrdi da li bi Randalov iskaz bio od direktne i presudne važnosti za rešavanje suštinskog pitanja u predmetu. Činjenica da Randal nije govorio srpski jezik, već da je intervju sa Brđaninom radio posredstvom prevodioca ukazuje na to da njegov iskaz teško da bi imao direktnu i presudnu važnost za rešavanje suštinskog pitanja u predmetu

62 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Decision on Interlocutory Appeal“, para. 41.

63 *Ibid.*, para. 42.

64 *Ibid.*, para. 43.

65 *Ibid.*, para. 44.

66 *Ibid.*, para. 46.

67 *Ibid.*, para. 50.

Brđanin.⁶⁸ Iz tih razloga žalbeno veće je usvojilo žalbu žalioca i donelo odluku o stavljnju naloga subpoena van snage.⁶⁹ Veće je obavestilo tužilaštvo i odbranu da, ukoliko i dalje žele da Randal svedoči pred tribunalom i da mu se izda nalog subpoena, moraju da podnesu novi zahtev za to, koji bi pretresno veće moralo da razmotri u svetlu principa utvrđenih u ovoj odluci žalbenog veća.⁷⁰

4.5. Izdvojeno mišljenje sudije Shahabuddeen-a

Ovakvoj odluci žalbenog veća sudija Shahabuddeen je priložio svoje izdvojeno mišljenje.⁷¹ U njemu on navodi da se u potpunosti slaže sa stavom žalbenog veća da ratni izveštai treba da uživaju kvalifikovanu privilegiju u pogledu svedočenja pred tribunalom, ali je doveo u pitanje dvodelni test koji je veće utvrdilo pri razmatranju da li da izda nalog subpoena Randalu ili ne. Za razliku od većine članova žalbenog veća koji su koristili „javni interes“ kao argument u prilog stvaranju privilegije, sudija Shahabuddeen je pokušao da pronađe pravne izvore na kojima bi ova privilegija mogla da se zasniva. U tom pogledu on navodi član 19 stav 3. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima⁷² koji govori o ograničenjima prava na slobodu mišljenja i izražavanja koja su moguća ako je to neophodno radi zaštite prava drugih, radi zaštite nacionalne bezbednosti, javnog poretka, zdravlja ili morala.

5. ZAKLJUČAK

Odluka žalbenog veća Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju u slučaju Brđanin od 11. decembra 2002. godine je, nesumnjivo, od istorijske važnosti za međunarodno krivično pravo. Kakva će biti uloga i domet ovog precedenta u budućim postupcima pred međunarodnim sudovima pokazaće vreme. Ono što je sigurno jeste da je ona pomerila granice pravnog rezonovanja i učinila korak napred u razvoju krivičnog procesnog prava.

Da li je taj korak ispravan? Mislimo da jeste. Osnovni zahtev svakog postupka koji se vodi pred sudom jeste zaštita ljudskih prava učesnika u postupku. Od te či-

68 *Ibid.*, para. 54.

69 *Ibid.*, para. 56.

70 *Ibid.*, para. 55. Tužilaštvo je novi zahtev da se Džonatanu Randalu izda nalog subpoena za svedočenje podnelo 29. januara 2003. godine. Pretresno veće MKTJ je 30. juna 2003. godine odbilo taj zahtev. Međutim, Randalov članak je uvršten u spis predmeta, bez prejudiciranja težine koju će mu pretresno veće pridati prilikom donošenja presude. Više o tome: C. Brants /2005/: A question of privilege, –in: *Annotated leading cases of International Criminal Tribunals – The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia 2001–2002* (Klip A. and Sluiter G., eds.), Vol. 8, pp. 261–262.

71 *Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Separate Opinion of Judge Shahabuddeen“, Aval: <http://www.icty.org/x/cases/brdanin/acdec/en/021211sep-op.pdf>, 16. avgust 2010.

72 Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima je usvojen u Generalnoj skupštini UN 16. decembra 1966. godine, a stupio je na snagu 23. marta 1976. godine. Naša zemlja ga je ratifikovala Zakonom od 29. januara 1971. godine („Službeni list SFRJ“, br. 7/71), a stupio je na snagu 1976. godine.

njenice polazi i Haški tribunal: balansirajući između javnog interesa u radu ratnih izveštača (konkretizovanog kroz pravo ratnih izveštača da slobodno saopštavaju i plasiraju informacije kao i prava javnosti da ih prima) i javnog interesa u dostavljanju svih relevantnih dokaza sudu (pravo optuženog da predlaže i razmatra sve relevantne dokaze), žalbeno veće MKTJ daje prednost prvom kao opštijem i značajnijem javnom interesu. To za posledicu ima zabranu ispitivanja ratnih izveštača kao svedoka pred MKTJ, kako bi se omogućio njihov neometan rad u budućnosti. Ipak, da bi uspostavilo ravnotežu i da ne bi ugrozilo pravo na odbranu optuženog, veće ovu zabranu proglašava za relativnu – ratni izveštači će ipak morati da svedoče ako bi mogli sudu da dostave dokaze koji su od direktne i presudne važnosti za rešavanje suštinskog pitanja u predmetu i koji se ne mogu pribaviti na drugi način.

LITERATURA

- Balguy – Gallois A. /2004/: The protection of journalists and news media personnel in armed conflict, *International Review of the Red Cross*, Vol. 86, n° 853
- Berman E. A. /2005/: In Pursuit of Accountability: The Red Cross, War Correspondents, and Evidentiary Privileges in International Criminal Tribunals, *New York University Law Review*, Vol. 80, n°1
- Brants C. /2005/: A question of privilege, –in: *Annotated leading cases of International Criminal Tribunals – The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia 2001–2002* (Klip A. and Sluiter G., eds.), Vol. 8
- Buchanan K. /2004/: Freedom Of Expression And International Criminal Law: An Analysis Of The Decision To Create A Testimonial Privilege For Journalists, *Victoria University of Wellington Law Review*, Vol. 35, n°3
- Jones J. and Powles S. /2006/: *Međunarodna krivična praksa*, Beograd
- Joyce D. /2007/: The Judith Miller Case and the Relationship between Reporter and Source: Competing Visions of the Media's Role and Function, *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 17, n° 3
- Kraut N. /2004/: A Critical Analysis of One Aspect of Randal in Light of International, European, and American Human Rights Conventions and Case Law, *The Columbia Human Rights Law Review*, Vol. 35, n° 2
- Lieberman E. and Campbell F. /2003/: International Tribunal Recognizes Qualified Privilege for War Correspondents, *Communications Lawyer*, Vol. 20, n° 4
- Randal J. /1993/: Preserving the Fruits of Ethnic Cleansing: Bosnian Serbs, Expulsion Victims See Process as Beyond Reversal, *The Washington Post*, 11 February 1993
- Schlesinger N. /2003/: Prosecutor v Brdjanin and Talic: In the Public Interest? War Correspondents as Witnesses before International Criminal Courts, *Melbourne Journal of International Law*, Vol. 4, n° 1

Korišćeni spisi MKTJ

- Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (IT-99-36-T), 9 May 2002, „Written Submissions on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside ‘Confidential Subpoena to Give Evidence’ Dated 29 January 2002“
- Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (IT-99-36-T), 9 May 2002, „Prosecution's Response to ‘Written Submissions on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside ‘Confidential Subpoena to Give Evidence’ Dated 29 January 2002“

- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 7 June 2002, Trial Chamber, „Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 14 June 2002, „Application for Certification from Trial Chamber to Appeal ‘Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-T), 19 June 2002, Trial Chamber, „Decision to Grant Certification to Appeal the Trial Chamber’s ‘Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 4 July 2002, „Written Submissions in Support of Motion to Appeal Trial Chamber’s ‘Decision on Motion on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 1 August 2002, Appeals Chamber, „Décision relative à la requête aux fins de prorogation de délai et autorisant à comparaître en qualité d’amici curiae“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 6 August 2002, „Appellant’s Reply to ‘Prosecution’s Response to Written Submissions in Support of Motion to Appeal Trial Chamber’s ‘Decision on Motion on Behalf of Jonathan Randal to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“ Filed 4 July 2002“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-99-36-AR73.9), 17 August 2002, „Brief Amici Curiae on Behalf of Various Media Entities and in Support of Jonathan Randal’s Appeal of Trial Chamber’s ‘Decision on Motion to Set Aside Confidential Subpoena to Give Evidence’“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Decision on Interlocutory Appeal“
- Prosecutor v. Brđjanin and Talic* (IT-96-36-AR73.9), 11 December 2002, Appeals Chamber, „Separate Opinion of Judge Shahabuddeen“

Izvori međunarodnog krivičnog prava

- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* (opened for signature 4 November 1950, entered into force 3 September 1953)
- Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts* (opened for signature 8 June 1977, entered into force 7 December 1978)
- Rules of Procedure and Evidence ICC* (adopted and entry into force by the Assembly of States Parties 9 September 2002)
- Rules of Procedure and Evidence ICTY* (IT/32/Rev.44, adopted on 11 February 1994, last amended 10 December 2009)

Internet izvori

- <http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC/Legal+Texts+and+Tools/>, 3. avgust 2010
- <http://www.icty.org/case/talic/4>, 1. avgust 2010
- <http://www.icty.org/case/brdanin/4>, 1. avgust 2010
- <http://www.icty.org/sid/136>, 1. avgust 2010
- <http://www.highbeam.com/doc/1P2-932180.html>, 28. jul 2010

Miloš Milovanović

University of Belgrade Faculty of Law

WAR CORRESPONDENTS AS WITNESSES IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW – RANDAL CASE

SUMMARY

In a decision from 11 December 2002, the Appeals Chamber of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY), in the case of *Prosecutor v. Brdjanin and Talic (IT-96-36)*, decided not to compel a former war correspondent Jonathan Randal to testify against the accused Radoslav Brdjanin, whom he had interviewed in 1993. That was for the first time that an international court has recognized a qualified privilege for war correspondents, thereby extending the traditional categories of privileged persons. The Appeals Chamber holds that in order for a Trial Chamber to issue a subpoena to a war correspondent (to compel a war correspondent to testify) a two-pronged test must be satisfied: first, the petitioning party must demonstrate that the evidence sought is of direct and important value in determining a core issue in the case, and second, it must demonstrate that the evidence sought cannot reasonably be obtained elsewhere.

This article discusses that decision through critical analysis of the arguments of the parties and the views of the chambers. The author concludes that the establishment of this privilege is justified, bearing in mind the importance of war correspondents (in some situations compelling journalists to testify may hinder the ability of the press to provide accurate and reliable information) and the balance between basic human rights and their limitations (not only the press has the task of imparting information and ideas on matters of public interest, the public also has a right to receive them).

Key words: war correspondent, witness, criminal proceedings, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Randal case.